Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ṿinṭer

Brenner, Yôsēf Ḥayyîm
ברנר, יוסף חיים

Ṿarshe, 1936

אכ.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8203

Visual Library

כא.

ווען מיר זענען צוריקגעקומען פון קלויז, האָט אונז די מאמע באגעגענט מיט פרייד. אָבער ווי זי האָט נאָר א בליק געטאָן אויף מיין טאַטנס צאָרניק פנים, וואס פארשטעלט זיך פאר גלייכגילטיק, און אויף זיין פאַרבארגענעם קרומען קיק, האט זי זיך גענומען באַמיען מאכן שלום צווישן אונז מיט כל אַ מיני פּאָרטלען.

אַ שפּאַס האָט מיר דער טאַטע היינט בייטאָג איינגעאָרדנט... דו הערסט, ירמיה? היינט בייטאָג זענען מיר געגאַנגען אין גאַס... כאַ־כאַ, אז איך דערמאָן זיך קען איך זיך נישט איינהאַלטן פון געלעכטער... וועמען ער טרעפט, זאָגט ער אָן: מיין ירמיה איז דאָך געקומען צופאָרן! „אַ גאסט האָב איך!"... אַ שפּאַס און נישט מער...

— „טעמה פי טוב סחרה, לא יכבה בלילה נרה" — האָט זיך דערווייל דער טאַטע אונטערגעזונגען „אשת חיל" און זיין פנים זאָגט עדות וועגן טרויעריקע געדאנקען, וואס זענען איצט ביי אים — „ידיה, אוי, ידיה שלחה"... מעגסט דיר זאָגן, ירמיה, וואָס דו ווילסט. דו האָסט זיך רעכט צו זיין אין כעס אויף מיר... „שלחה בכישור"... איך לאָז דיך נישט צו רו... „ידיה שלחה בכישור, וכפיה תמכו"... דו הערסט?.. דו ווייסט נישט, ווי זיך אויפצופירן מיט מענטשן... איך בין דיין טאַטע — בין איך מחויב דיר אויפמערקזאם צו מאכן: איך ווינק צו דיר מיט די אויגן, און דו דערשפירסט נישט... בערל שמאַטניק, חיים היטלמאכער, ישראל דרדקי־מלמד, אלימלך דער מלווה — אַלעמען איין „שלום־עליכם", מיט קיינעם רעדסטו נישט אויס קיין איבעריק וואָרט... איך פאַרשטיי: דו ווילסט ווייזן אַז דו פארמאָגסט גאווה, אז דו ווייסט

דיין ווערט; אָבער אויך דאָס דאַרף האָבן אַ שיעור און אַ מאָס. אלימלכן דאַרפסטו אָפּגעבן כבוד...

— מ׳זאָגט, אַז „די ניין מאָס רייד האָבן די ווייבער", אָבער די מענער האָבן, לויט מיין מיינונג, מאָסן רייד גאָר אָן אַ צאָל — האָט זיך מיין מאַמע נישט מייאש געווען איבערצורייסן דאָס געשפּרעך — ירמיה, דאַנקען גאָט, פאַרט דאָך נישט אוועק פון אונז איבערמאָרגן, און וועסט נאָך האָבן צייט זיך אָנצורעדן מיט אים צו דער זעט. איך בין הונגעריק, די קינדער זענען הונגעריק און דער גאַסט אַליין איז אויך אוודאי הונגעריק, וואָרום וואָס האָט ער דען געגעסן ביי טאָג? דאָס טייערע מיטאָג! און דו, שלום געצל, ווי אַ טייך, וואָס שטראָמט אָן אָן אויפהער, — זאָלסט מיר מוחל זיין קיין זאַך געפעלט דיר נישט... נו, נו, זיי נישט אין כעס, איך בעט דיך, גיי און וואַש דיך... די קינדער שלאָפן איין...

זי האָט געמאַכט אַ פרייליך פּנים און געמאַכט אַ מינע אַ ביסל אַ קאָקעטישע, דער טאַטע האָט זיך נישט געעקשנט, אָבער דער מאַמעס באַמיאונג איבערצוביייטן דעם אינהאַלט פון געשפּרעך, צו פאַרווישן דאָס שלעכטן איינדרוק, האָט זיך סוף כל סוף נישט איינגעגעבן, די גאַנצע צייט פונם עסן האָט דער טאַטע נישט אויפגעהערט צו רעדן וועגן דעם, וועגן וואָס ער האָט אָנגעהויבן. אינדערהאַמתן, פאַרוואָס וואַרף איך אָפּ אלימלכס בקשה? סוואָלט דאָך באמת גוט געווען צו ווייזן אַלעמען, וואָס איך קען, זאָלן די שונאים זייערע זען און זאָלן זיי פאַרשעמט ווערן.

מיטבאַטייליקטע אין מיין צער און דערשראָקענע, האָבן אַלע שטוביקע אַראָפּגעלאָזט די קעפּ און אין שטוב איז געווען אַ טרויער-שטילקייט, בלויז דער גריל אין ווינקל האָט זיך געלאָזט הערן... ענדלעך, ווען דער טאַטע האָט אָנגעהויבן צו באַטאָגען צום צענטן מאָל, אַז באַזונדערס דאַרף מען אָפּגעבן כבוד אלימלך דעם מלווה, האָט געפּלאַצט מיין געדולד און איך האָב אַ פרעג געטאָן:

— נאָר דערפאַר ווייל ער איז אַ מלווה?

די אויגן פון מיין; מיטשמועסער האָבן זיך אָנגעפילט מיט שרעקלעכער פיינטשאַפט צו מיר.

– נאָר דערפאַר ווייל ער איז אַ מלווה!... יאָ!... ווייל ער איז אַן אָגגעזעענער מענטש... ווייל, חכם איינער, ווייל דו דאַרפסט דא קריגן תלמידים און זיין דעה האָט אומעטום צו זאָגן... און ער אליין האָט אויך אַן אייניקל... און מיט זיין דעה רעכנט מען זיך ביי משה שמערלס אין הויז... דו האָסט איבערגעלייענט טויזנט שמאַטעס – און די וועלט קענסטו לחלוטין נישט... אָט דאָס הער און פאַרשטיי...

– אָבער ביזווען וועסטו נישט אויפהערן צו פאַר־שטערן אונזער שבת, שלום געצל? שעם זיך, סאיז אַ חרפה...

– דו, חכמה, שווייג דו פאַרשטייסט גאָרנישט – דאַרפסטו שווייגן... ניין, זיינע ענטפערס זענען ווי אַ נאָדל אין לייב אריין... „דערפאַר ווייל ער איז א מלווה" – איך פארשטיי, וואס דערדאָזיקער זאָג מיינט... ניין, זאָג מיר, כ׳בעט דיך, וואָס וואָלסטו געטאָן, ווען דו פארמאָגסט געלט?.. וואָלסט עס צעטיילט צווישן די לייט פון דיין קאמפאַניע? אַ? נו, וואס שווייגסטו? ביסט אויף מיר אין כעס?

– דאס איז גלאַט גערעדט... איך וועל קיינמאל נישט פארמאָגן קיין אנגעקליבענע געלטער, כ׳זאָל קענען לייען אויף פראצענט...

– וועסט נישט פערמאָגן? וואס הייסט? איך פארשטיי נישט...

– נישטאָ וואס צו פארשטיין.

– נו, און נדן, למשל?

– וואָס פאר א נדן?

– וואס הייסט: „וואס פאר א נדן"? ווילסט דאך נישט אריין אין א מאָנאסטיר... וועסט דאָך, סוף כל סוף, חתונה־האבן... אָדער אפשר ביסטו פון יענע, וואָס ווילן דוקא אָן נדן?

— נדן! האב איך זיך פלוצים צעלאכט זייער הויך — נדן... כא־כא־כא!..

דער טאטע איז ארויס פון די כלים:

— אָט א נחת!.. לאכט ווי א משוגענער... אוי, אוי, דער קאפ שפאלט זיך מיר... בארימטע סוחרים, באקאנטע דאָקטוירים, גרויסע אדוואָקאטן, גבירים, אדירים, מענטשן,—מענטשן, נישט קיין קבצנים פוסטאונפאסניקעס אזוי ווי דו — אלע יאָגן זיך נאך נדן... נדן, פארשטייט זיך, לויט זייער מדרגה: טויזנט רובל, צען טויזנט רובל, צוואנציק טויזנט ריבל, פופציק טויזנט רובל, הונדערט טויזנט רובל! אָבער נדן... און דו.. און איר.. איר, הונגעריקע בטלנים, איר פילאָזאָפירט... דו לאכסט נאָך... ווי צו דיין לאכן, ירמיה, אז ווי צו דיר און צו דיינע יאָרן!

אז איך האב אויפגעהערט, האט ער אנגעהויבן לאכן פון דער נארישקייט פון דער „וועלט" וואס איז אים מקנא, פון דער קורצזיכטיקייט פון דער נארישער וועלט און פון דעם, וואס זי ווייסט נישט דעם אמת...

— ס'איז נאך א גרויס גליק, וואס די וועלט בכלל איז זיך טועה לעת עתה...

— סוף כל סוף, ווען איז ווי, ווען איז ווינד — מיר דער אומגליקליכער מאמע! — האט מיין מוטער געקלאגט א גאַנצע נאכט — אזוי לאנג איז מיין זון נישט געווען אינדערהיים... אזוי לאנג... וויפיל טרערן האב איך פארגאסן דורך דער דאזיקער צייט... אומגליקלעכע מאמע!.. און איצט... איצט, די ערשטע נאכט נאך זיין קומען... די ערשטע נאכט... כ'האב געמיינט...